

Katri Myllylä
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

TIIVISSÄ USKONNOLLISISSA YHTEISÖISSÄ KASVANEIDEN AIKUISTEN KOKEMUKSIA HENGELLESTÄ VÄKIVALLASTA LAPSUUDESSAAN

TIIVISTELMÄ

Katri Myllylä

Tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneiden aikuisten kokemuksia hengellisestä väkivallasta lapsuudessa

40 sivua, 3 liitettä

Kevät 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi AMK

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneiden aikuisten kokemuksia lapsuudessa koetusta hengellisestä väkivallasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa lapseen kohdistuvasta hengellisestä väkivallasta, tiiviin uskonnollisen yhteisön erityispiirteistä hengellisen väkivallan näkökulmasta ja lapsen kasvuympäristönä, lapseen kohdistuvan hengellisen väkivallan tekijöistä sekä hengellisen väkivallan tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n kanssa.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Tutkimuksen haastateltavina toimi kolme henkilöä kolmesta eri uskonnollisesta yhteisöstä. Tutkimusaineisto analysoitiin kvalitatiivisen eli ymmärtämiseen pyrkivän analyysin avulla.

Haastateltavilla oli kaikilla eri uskonnollinen tausta, mutta tuloksissa oli paljon yhteneväisyyksiä. Aineistossa korostui yhteisön rooli hengellisen väkivallan mahdollistajana ja väkivallan tekijänä. Merkittävänä hengellisen väkivallan muotona kaikkien haastateltavien kokemuksissa nousi epäterve suhtautuminen seksuaalisuuteen sekä lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kontrollointi.

Tutkimuksen perusteella tiiviissä uskonnollisessa yhteisössä kasvaneella lapsella ei ollut vaihtoehtoja yhteisöön kuulumisessa, yhteisöön sitoutumisessa tai yhteisön toimintaan osallistumisessa. Yhteisöihin kuuluva erotteleva jako oman yhteisön ja muun maailman välillä aiheutti lapselle ulkopuolisuuden ja eriarvoisuuden kokemuksia. Kyseenalaistaminen ja kritiikki yhteisöä ja uskontoa kohtaan oli mahdotonta, joten väkivallan kokemuksista puhuminen ja niihin puuttuminen oli hankalaa. Tulosten pohjalta voidaan perustella, että hengellisestä väkivallasta ja lapsen asemasta tiiviissä uskonnollisessa yhteisössä tarvitaan lisää tutkimusta ja julkista keskustelua, jotta ilmiötä ymmärrettäisiin entistä paremmin ja lapsen kaltoinkohteluun voitaisiin puuttua herkemmin.

Asiasanat: hengellinen väkivalta, uskonnolliset yhteisöt, lapsen oikeudet

ABSTRACT

Katri Myllylä

Experiences of spiritual violence in childhood by adults who grew up in close religious communities

40 p., 3 appendices

Spring 2023

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social services

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to investigate the experiences of adults who grew up in close religious communities on the spiritual violence they experienced in their childhood. The aim of the thesis was to gain information about violence against children and the characteristics of a close religious community from the point of view of spiritual violence and as an environment to grow up in. The thesis also aimed to gain information about the perpetrators of spiritual violence against children as well as how to recognize spiritual violence and intervene in it. The thesis was conducted in collaboration with Victims of Religions UUT ry.

The thesis was carried out as a qualitative qualitative study, and the data was gathered using a semi-structured theme interview. The interviews were conducted as individual interviews. Three interviewees from three different religious communities served as informants for the study. The research data was analysed using a qualitative analysis.

The interviewees all had different religious backgrounds, but there were many similarities in the results. The data highlighted the role of the community as an enabler of spiritual violence and a perpetrator of violence. An unhealthy attitude towards sexuality and controlling the sexuality of children and young people emerged as a significant form of spiritual violence in the experiences of all interviewees.

Based on the research, a child who grew up in a close religious community had no options when it came to belonging to the community, committing to the community, or participating in community activities. The discriminating division between one's own community and the rest of the world caused the child experiences of inequality and being an outsider. Any kind of questioning and criticism of community and religion was impossible, so talking about experiences of violence and recognizing them was difficult. Based on the results, it can be said that more research and public discussion about spiritual violence and the position of the child in a close religious community is needed in order to understand the phenomenon even better and to intervene in child abuse better.

Keywords: spiritual violence, religious communities, children's rights

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LAPSUUS TIIVIISSÄ USKONYHTEISÖSSÄ	5
2.1 Tiiviit uskonnolliset yhteisöt.....	5
2.2 Sosiaalistuminen uskonnolliseen yhteisöön	7
2.3 Lapsen oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen.....	8
3 HENGELLINEN VÄKIVALTA LAPSUUDESSA	11
3.1 Lapsen kokemus kaltoinkohteluksi ilmionä	11
3.2 Hengellinen väkivalta	12
3.3 Lapsen kohdistuvan hengellisen väkivallan tunnistaminen.....	14
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	16
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
5.1 Uskontojen uhrien tuki UUT ry	18
5.2 Tutkimusmenetelmästä	19
5.3 Aineiston keruu.....	19
5.4 Aineisto ja sen analysointi.....	21
6 TUTKIMUSTULOKSET	23
6.1 Vastaajien tausta	23
6.2 Meikäläiset ja maailmalliset.....	23
6.3 Eriarvoiset sukupuolet ja seksuaalisuuden kontrollointi.....	26
6.4 Kokemuksista puhuminen ja niihin puuttuminen	31
7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	35
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9 POHDINTA	39
LÄHTEET	41
LIITE 1.....	45

LIITE 2.....46

LIITE 3.....47

1 JOHDANTO

Hengellinen väkivalta on ollut yhteiskunnassamme vaiettu ja tunnistamaton asia (Hurtig, 2013, s. 151). Hengellinen väkivalta on uskonnollisissa yhteisöissä tapahtuvaa, yhteisön omiin jäseniin kohdistuvaa hengellisyydellä perusteltua väkivaltaa. Se vahingoittaa ihmisen oikeuksia ja vähentää hänen mahdollisuuttaan määritellä omaa toimijuuttaan, hengellisyyttään ja tulevaisuuttaan. (Linjakumpu, 2015, s. 66.) Hengellinen väkivalta on piilossa oleva väkivallan muoto, jonka käsittely jää usein uskonnollisten piirien sisäpuolelle (Linjakumpu, 2015, s. 10).

Vaikka hengellisen väkivallan ilmiötä on tutkittu jonkin verran, on se monelle edelleen tuntematon käsite. Lapsen kokema hengellinen väkivalta on sitäkin tuntemattomampi, eikä siitä ole juurikaan tutkimusta. Lapsen kokemasta väkivallasta puhuttaessa hengellinen väkivalta mainitaan vain harvoin lapsen kohdistuvan väkivallan muotona. Jotta lapsen kokemaan hengelliseen väkivaltaan voi puuttua, tulee aiheesta ymmärtää ja se pitää pystyä tunnistamaan.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli teemahaastattelun avulla kerätä tietoa tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneiden aikuisten kokemuksia lapsuudessa koetusta hengellisestä väkivallasta. Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa tietoa lapsen kohdistuvasta hengellisestä väkivallasta ja väkivallan tekijöistä sekä hengellisen väkivallan tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta. Tavoitteena oli myös lisätä tietoa tiiviin uskonnollisen yhteisön erityispiirteistä hengellisen väkivallan näkökulmasta sekä uskonnollisesta yhteisöstä lapsen kasvuympäristönä. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä vähän tutkitusta ja huonosti tunnistetusta aiheesta. Tutkimuksesta saatuja tuloksia voidaan hyödyntää lapsen kohdistuvan hengellisen väkivallan tunnistamisessa. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n kanssa.

2 LAPSUUS TIIVIISSÄ USKONYHTEISÖSSÄ

2.1 Tiiviit uskonnolliset yhteisöt

Uskonnollisten yhteisöjen ja järjestöjen määrä Suomessa lisääntyy jatkuvasti. Vuoden 2019 lopussa rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia oli 145. Niiden kokonaisjäsenmäärä oli n. 97 700, mikä tarkoittaa 1,7 prosenttia väestöstä. Suurin osa kuului kristillisiin tai kristillistaustaisiin yhdyskuntiin. Suurimpia yhdyskuntia vuoden 2019 lopussa olivat Jehovan todistajat (17 083), Suomen Vapaakirkko (14 944), Katolinen kirkko Suomessa (14 224), Suomen Helluntaikirkko (11 860), Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko eli Mormonikirkko (3 269) sekä Suomen Adventtikirkko (3 038). Rekisteröityihin uskonnollisiin yhdyskuntiin ei lueta Suomen evankelisluterilaista kirkkoa eikä Suomen ortodoksista kirkkoa. (Uskonnot Suomessa, i.a.)

Valtaosa uskonnollisista yhteisöistä ovat kuitenkin tavallisia yhdistyksiä. Yhteisöistä puolet on kristillisiä yhteisöjä ja puolet muita, esim. erilaisia new age ja henkisen kasvun yhteisöjä (Uskonnot Suomessa). Suomen evankelisluterilaisen kirkon sisällä toimii organisoituja kansanliikkeitä, herätysliikkeitä. Niitä ovat lestadiolaisuus, rukoilevaisuus, herännäisyys, evankelisuus ja uuspietismi. Näistä lestadiolaisuudella on viisi suuntausta, jotka ovat vanhoillislestadiolaisuus, esikoislestadiolaisuus, uusherätys, rauhansanalaisuus ja elämänsanalaisuus. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-a.)

Kirkkokunnat, kuten ortodoksit, luterilaiset ja katolilaiset, eivät muodosta samanlaista tiivistä yhteisöllisyyttä, kuin herätysliikkeet (esim. lestadiolaisuuden eri suunnat) tai vapaat seurakunnat (esim. Jehovan todistajat, mormonit ja helluntalaisuus), joissa yhteisöllisyys näkyy muun muassa tiiviinä verkostoina, osallistumisena toistuviin yhteisiin tapahtumiin sekä yhteisen merkitysjärjestelmän, normien, maailmankatsomuksen ja arvojen jakamisena. (Hurtig, 2011, s. 44.)

Ääriyhteisöllisten liikkeiden, erityispiirteitä ovat autoritaarisuus, eksklusiivisuus ja kuriyhteisöllisyys. Autoritaarisuuteen kuuluu vahva sisäinen kontrolli, joka ilmenee yhteisön jäsenten emotionaalisenä, toiminnallisena ja opillisena vartiointina. Autoritaarisissa yhteisöissä yksityisen jumalasuhteen sijasta keskeistä on tottelevaisuus yhteisön sisäiselle auktoriteetille. Toisinajattelu tai asioiden kyseenalaistaminen ei juurikaan ole mahdollista. Autoritaarisissa yhteisöissä johtajilla on oikeus määrittellä opilliset sisällöt ja tulkita niitä. Niiden kiistäminen tai arvostelu on samalla valtaapitävien arvostelua. Tiiviin uskonnollisen yhteisön johtajien auktoriteetti perustuu erehtymättömyydelle, jonka ajatellaan olevan tavalla tai toisella jumalallista alkuperää. Auktoriteettiasemaa pidetään yllä ehkäisemällä kritiikkiä ja vaalimalla yksimielisyyttä. Yksimielisyys rakentuu yhteisön johdon määrityksiin sekä tulkintoihin, ja sitä vahvistavat erilaiset liikkeen sisäiset julkaisut ja yhteiset tilaisuudet, joiden kautta hyväksytyt normit, ajattelutavat ja käytännöt tuodaan esiin. Yhteisön ulkopuoliseen kritiikkiin suhtaudutaan väheksyvästi ja se jopa torjutaan. Yhteisön ulkopuolelta tulevia tai vaihtoehtoisia tiedonlähteitä pidetään arvottomina, koska ne eivät kerro yhteisön kannalta oikeanlaista totuutta asioista. Kritiikki tulkitaan hyökkäykseksi yhteisöä kohtaan. Ajattelutapa pohjautuu kaksijakoiseen ajatteluun oman yhteisön ja ulkopuolisten välillä: oma yhteisö on oikeassa, ulkopuoliset väärässä. (Linjakumpu, 2015, s. 74–77.)

Yhteisöllinen eksklusiivisuus eli yhteisöllinen poissulkevuus tarkoittaa korostunutta yhteisömentaliteettia eli yhteisöllistä itseriittoisuutta sekä jännitteistä suhdetta oman yhteisön ulkopuoliseen maailmaan. Oman yhteisön ajatellaan olevan ensisijainen muihin yhteisöihin nähden: valittu ryhmä, ainoa, joka pelastuu. Eksklusiivisuuteen liittyy yhtenäisen identiteetin, ideologian ja toimintatapojen rakentaminen. Yhteisöllisyyttä rakennetaan luomalla yhtenäiskulttuuri ja yksimielisyys, minkä keinoja ovat esimerkiksi opettaminen, yhteisön julkaisut, yhteiset puhetavat ja rituaalit. Eksklusiivisiin yhteisöihin rakennetaan yhdenmukaisuutta monimuotoisuuden sijaan. Identiteettiyhteisössä yhteisön jäsenet jakavat yhteisen uskonnollisen identiteetin ja siihen sisältyvät näkemykset maailmasta ja suhteesta muihin ihmisiin. (Linjakumpu, 2015, s. 79.)

Kuriyhteisöllisessä yhteisössä jäsenten elämää määrittävät tiukat säännöt ja niiden kautta muotoutuvat rajat oikean ja väärän välille. Kuri tarkoittaa tiettyjä käyttäytymismalleja, normien noudattamista ja niiden noudattamisen seuranta. Kuriyhteisöllisyys perustuu täsmällisiin ja helposti seurattaviin ja arvioitaviin normeihin, jotka kieltävät tai määräävät joitain asioita, esimerkiksi pukeutumista ja muita ulkoisia merkkejä tai tekemisen tapoja. (Linjakumpu, 2015, s. 82–83.)

Hengellisten merkitystensä lisäksi uskonnollinen yhteisö on jäsenilleen myös kulttuurinen ja sosiaalinen todellisuus (Hurtig, 2013, s. 55).

2.2 Sosiaalistuminen uskonnolliseen yhteisöön

Sosiaalinen maailma, johon ihminen syntyy, muodostaa perustan, joka otetaan itsestäänselvyytenä. Ryhmän jäseneksi syntynyt omaksuu valmiin, esi-isien ja auktoriteettien luoman kulttuurisen mallin. Uskonnollisen yhteisön jäseneksi syntynyt omaksuu siis yhteisön maailmankatsomuksen itsestään selvänä ja ensisijaisena käsityksenä maailmasta. Käsitys todellisuudesta muodostuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Uskottavimpia tulkintoja ja selityksiä todellisuudesta ovat ne, joita lapselle merkitykselliset ihmiset pitävät yllä. (Timonen, 2013, s. 17–18.)

Uskonnollisessa yhteisössä näitä merkityksiä välittävät vanhempien lisäksi yhteisön muut jäsenet ja auktoriteetit. Jo alusta asti lapsi voi oppia, että oma yhteisö on ainoa oikea ja ulkopuolista maailmaa sen aatteineen ja ihmisineen on vältettävä. (Timonen, 2013, s. 18.) Primaarisosialisaatiossa lapsi syntyy yhteisöön ja integroituu siihen monin eri tavoin lapsuudesta lähtien (Linjakumpu, 2015, s. 90). Primaarisosialisaatiossa sisäistetty maailma kiinnittyy vahvasti tietoisuuteen ainoana kuviteltavissa olevana ja itsestään selvänä. (Timonen, 2013, s. 18.)

Lapselle ei välttämättä kehity omakohtaista hengellisyyttä edes uskonnollisen sosiaalistamisprosessin myötä, vaikka se olisikin perheen ja yhteisön toive.

Tällöin uskominen on kuulumista: elämäntapaan ja yhteisöön kasvamista ja sitoutumista. (Linjakumpu, 2015, s. 107.)

2.3 Lapsen oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen

Lapsilla tarkoitetaan kaikkia 0–17 -vuotiaita lapsia ja nuoria. Maailman terveysjärjestö WHO:n (2018, 4) määritelmän mukaan lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä (Yleissopimus lasten oikeuksista, 1989.)

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Lapsen oikeus turvalliseen ja väkivallattomaan elämään on turvattu useissa laissa ja sopimuksissa. YK:n lastenoikeuksien sopimus laadittiin vuonna 1989, ja se tuli Suomessa voimaan vuonna 1991. Sopimuksen neljä yleisperiaatetta ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen ja lasten näkemysten kunnioittaminen. (Unicef, i.a.) Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983, 1. §) määritellään lapsen oikeus hyvään hoitoon ja kasvatukseen. Lain mukaan lapselle on turvattava hyvän hoidon ja kasvatuksen lisäksi tarpeellinen valvonta ja huolenpito lapsen ikään ja kehitystasoon nähden sekä turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö ja koulutus, joka vastaa lapsen taipumuksia ja toivomuksia. Lasta on kasvatettava niin, että lapsi saa turvaa, hellyyttä ja ymmärtämystä osakseen. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä muulla tavoin kohdella loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä vastuullisuuteen ja aikuisuuteen kasvamista on tuettava ja edistettävä. (L 361/1983, 1. §)

Suomen perustuslain (L 731/1999, 11. §) mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus ja siihen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Perustuslain mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä eikä lapsia saa asettaa eriarvoiseen asemaan ikänsä perusteella (L 731/1999, 6. §). Myös YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen

julistuksen 18. artiklan mukaan ”jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus; tämä oikeus sisältää vapauden uskonnon tai vakaumuksen vaihtamiseen sekä uskonnon tai vakaumuksen julistamiseen yksin tai yhdessä toisten kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti, opettamalla sekä harjoittamalla hartautta ja uskonnollisia menoja.” (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, 1948, 18. artikla.)

Uskonnonvapauslain mukaan lapsen uskonnollisesta asemasta päättävät hänen huoltajansa. Lapsen täytettyä viisitoista vuotta voi hän huoltajien kirjallisella suostumuksella itse liittyä tai erota uskonnollisesta yhdyskunnasta. Kaksitoistavuotta täyttäneen lapsen liittämiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan tai siitä eronneeksi ilmoittamiseen tarvitaan lapsen oma kirjallinen suostumus. (L 453/2003, 3. §)

3 HENGELLINEN VÄKIVALTA LAPSUUDESSA

3.1 Lapsen kokema kaltoinkohtelu ilmiönä

Lasten kaltoinkohtelu pitää sisällään fyysisen väkivallan, seksuaalisen hyväksikäytön, psyykkisen pahoinpitelyn ja laiminlyönnin sekä perheväkivallan. Kaltoinkohtelun muodot eivät sulje toisiaan pois, vaan esimerkiksi fyysiseen kaltoinkohteluun liittyy usein myös laiminlyöntiä ja psyykkistä pahoinpitelyä. Kaltoinkohtelu voi olla mitä tahansa lapsiin tai lasten elämäolosuhteisiin liittyvää toimintaa tai toiminnan puutetta, esimerkiksi huolenpidon puutetta, jonka seurauksena lasten elämäntilanne huononee. Kaltoinkohtelun seurauksena lapsille aiheutuu paljon inhimillistä kärsimystä. (Inkilä, 2015, s. 16–20.)

Lapsiin kohdistuva väkivalta on vanhempien, muiden aikuisten tai vertaisten tekoja ja laiminlyöntejä, jotka aiheuttavat lapselle vahinkoa. Myös kuritusväkivalta ja kasvatuksellinen väkivalta ovat lapseen kohdistuvaa väkivaltaa. Lapsiin kohdistuvan väkivallan muodot vaihtelevat. Esimerkiksi lapsen pitkäaikainen sairaus tai vamma lisää lapsen riskiä joutua kaltoinkohdeksi. Tytöt ja pojat altistuvat väkivallalle hieman eri tavoin: Pojilla on enemmän fyysisen uhan kokemuksia kuin tytöillä, tytöt kokevat enemmän seksuaalista häirintää ja väkivaltaa sekä henkistä tai fyysistä väkivaltaa perheessä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a.)

Väkivalta ja hoidon laiminlyönti voivat aiheuttaa lapselle vakavia ruumiillisia ja henkisiä vammoja sekä syrjäytymistä sosiaalisista suhteista sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Väkivallan ehkäisy edellyttää toimia niin yksilö-, yhteisö- kuin yhteiskunnan tasolla. Ehkäisykeinoja ovat väkivallalta suojaavien tekijöiden vahvistaminen ja mahdollisten riskitekijöiden ja väkivallasta johtuvien oireiden tunnistaminen varhain lapsen eri toimintaympäristöissä, haittojen minimointi ja uhreiksi joutuneiden lasten tukeminen monialaisen yhteistyön keinoin. (Korpilahti ym., 2019, s. 16, s. 19)

3.2 Hengellinen väkivalta

Hengellinen väkivalta on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon määritelmän mukaan henkistä väkivaltaa, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus. Se voi ilmetä pelotteluna, syyllistämisenä, eristämisenä ja kontrollointina. Sen tarkoituksena on ihmisen elämäkatsomuksen, elämäntavan tai mielipiteen nujertaminen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-b.)

Hengellisenä väkivaltana voidaan pitää kaikkia väkivallan muotoja, joissa on jonkinlainen hengellinen ulottuvuus (Ruoho, 2013.) Kun väkivaltaa perustellaan hengellisistä lähtökohdista tai hengellisessä yhteisössä olemisen kautta, voidaan se määritellä hengelliseksi väkivallaksi. Hengellinen väkivalta tapahtuu uskonnollisissa yhteisöissä ja kohdistuu yhteisön omiin jäseniin. Väkivallan tekijänä voi olla uskonyhteisö kokonaisuudessaan tai yhteisöön kuuluvat ihmiset. (Linjakumpu 2015, s. 10–11.)

Hengellinen väkivalta voi olla pelottelua, syyllistämistä, eristämistä, kontrollointia, hylkäämistä, karttamista, pahoinpitelyä ja henkistä, seksuaalista tai taloudellista hyväksikäyttöä. Hengellinen väkivalta on pyrkimystä vaikuttaa jäsenten toimintaan ja ajatteluun hyödyntämällä yhteisön uskon ja uskonnollisiin tulkintoihin liittyviä merkityksiä ja asemia. Hengellinen väkivalta on subjektiivinen kokemus ja se mikä toiselle on ahdistavaa, painostavaa ja syyttävää, voi toiselle olla vapauttavaa ja rohkaisevaa. (Ruoho 2013, s. 18–19; Villa 2013, s. 15; Hurtig 2013, s. 152.)

Hengellisen väkivallan taustalla on vain harvoin halu vahingoittaa. Hengellistä väkivaltaa ei yhteisön sisällä välttämättä nähdä väkivaltana vaan oikeutettuina, yksilöön ja koko yhteisöön myönteisesti vaikuttavina toimintatapoina (Linjakumpu 2015, s. 42, s. 60). Hengellinen väkivalta voi olla osa uskonnollisen liikkeen toimintakulttuuria, tai se voi ilmetä vain yksittäistapauksina. Myös perheissä voi olla hengellistä väkivaltaa. Vanhemmat saattavat estää lasten terveen uskonnollisen kehityksen ahdasmielisellä kasvatuksella, minkä seurauksena

lapsen kyky saada aikuisena uskonnosta tukea elämälleen voi heikentyä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-b.)

Vaikka yksittäiset ihmiset syyllistyvät väkivaltaan, uskonnollisen yhteisön merkitys voi tulla esiin tilanteen ja väkivallan peittelyssä ja siinä, miten asiaa pyritään selvittämään. Yhteisö voi suojella väkivaltaan syyllistynyttä ihmistä tai peitellä hänen tekojaan. Suojelu voi olla väkivallan tekojen sivuuttamista tai vähättelyä. Myös uhrin syyllistäminen on mahdollista. Uhrin halutaan mieluummin pysyvän vaiti, kuin selvittävän väkivaltaan liittyviä tekijöitä. Väkivallan peittely suojelee yhteisöä ja sen tarkoitus on turvata yhteisöä maineen menettämiseltä ja muilta seurauksilta. (Linjakumpu, 2015, s. 232.)

Anteeksiantaminen on kristillisyydessä keskeisiä teemoja, ja erityisesti vanhoillislestadiolaisuudessa korostetussa asemassa. Pyytämällä anteeksi ihminen voi hyvittää tekonsa sitä ihmistä kohtaan, joka on ollut tietyn rikkeen kohteena. Anteeksiantaminen mahdollistaa rikkeen unohtamisen. Väkiältä voi kietoutua anteeksiantamiseen ainakin kahdella tavalla. Anteeksiantaminen voi toimia toistuvan väkivallan perusteena. Tällöin anteeksiantaminen ei selvitä ja lopeta väkivaltaa, vaan ennemminkin mahdollistaa sen aloittamisen uudestaan, ”tyhjältä pöydältä”. Toiseksi anteeksiantamisen vaatimuksen vuoksi voidaan jättää selvittämättä asioita, jotka juridisessa mielessä saattaisivat olla rangaistavia. Tällainen teko on esimerkiksi seksuaalinen väkivalta. (Linjakumpu, 2015, s. 233)

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen Väkiälykäsittämisen sanasto (Bildjuschkin ym. 2020, 9–10.) suosittelee käyttämään käsitettä ”uskontoon liittyvä väkivalta” ”uskonnollisen väkivallan” tai ”hengellisen väkivallan” sijaan. Se on määritellyt uskontoon liittyvän väkivallan kulttuuriin liittyvän väkivallan osa-alueeksi, jossa uskontoon sidoksissa olevilla haitallisilla käytänteillä loukataan tai rajoitetaan ihmisen itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta. Käytän kuitenkin tässä tutkimuksessa ”hengellisen väkivallan” käsitettä, koska se on edelleen yleisemmin tunnettu käsite aihetta tutkineiden (Linjakumpu, 2015; Ruoho, 2013; Hurtig, 2013; Villa, 2013) sekä aiheen parissa ja julkista keskustelua käyvien (UUT ry) keskuudessa.

3.3 Lapseen kohdistuvan hengellisen väkivallan tunnistaminen

Tutkimustiedon mukaan lasten kaltoinkohtelua ei tunnisteta eikä ehkäistä riittävän tehokkaasti. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tunnetaan periaatteessa lasten kaltoinkohteluilmiö erilaisine seurauksineen, mutta konkreettiset toimet siihen puuttumiseksi ovat vasta kehittymässä. Kaltoinkohteluun tunnistamista ja siihen puuttumista estää edelleen ilmiön sensitiivisyys ja tunnistamisen hankaluus, perheen yksityisyyden korostaminen, asian puheeksi ottamisen vaikeus, moniammatillisen yhteistyön tehottomuus sekä aihepiirin koulutuksessa ilmenevät puutteet. Sosiaalitoimen ja terveydenhuollon lisäksi myös muut lasten kanssa toimivat, kuten päiväkotien, koulujen ja nuorisotoimen henkilökunta, ovat keskeisessä asemassa tunnistamaan kaltoinkohtelua tai sen riskiä. Eri alojen ammattilaiset tarvitsevat lisää koulutusta, työhönohjausta, yksilötason ja työyhteisön asenteenmuutosta ja käyttökelpoisia välineitä kaltoinkohtelun tunnistamiseen. (Paavilainen ym., 2015.)

Jotta lapseen kohdistuvaa kaltoinkohtelua voi tunnistaa ja siihen puuttua, tulee selvittää lapseen ja hänen käyttäytymiseensä, vanhempiin ja heidän käyttäytymiseensä sekä perhetilanteeseen tai perheen käyttäytymiseen liittyviä riskitekijöitä. (Paavilainen ym., 2015.)

Hengellinen väkivalta on subjektiivinen kokemus. Kun hengellinen väkivalta ilmenee henkisenä väkivaltana ilman fyysistä puolta, on sitä lähes mahdotonta todentaa. (Ruoho, 2013, s. 18.) Hengellisen väkivallan tunnistaminen vaatii ymmärrystä väkivallan dynamiikasta ja luonteesta sekä väkivallan tekijöistä ja sen kohteista. Väkivaltaan puuttuminen tarkoittaa pyrkimystä katkaista väkivaltainen kohtelu tai tapahtumien sarja. Tämä tarkoittaa väkivallan kohteen irrottamista väkivallasta ja suojelemista sen vaikutuksilta. Hengellisen väkivallan vastainen työ lähtee tietoisuuden lisäämisestä ja valvutuneesta vastuunotosta. Tunnistamiseen ja puuttumiseen tarvitaan yhteinen tahtotila sekä keinoja, jotka voidaan tarvittaessa ottaa käyttöön. (Hurtig & Linjakumpu, 2020, s. 15-16.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Useissa laissa ja sopimuksissa, kuten Lastensuojelulaissa (L 417/2007) ja Yleissopimus lasten oikeuksista (Yleissopimus lasten oikeuksista) veloitetaan yhteiskuntaa huolehtimaan, että lapsen oikeus turvaan ja erityiseen suojeluun toteutuu. Kaikkien aikuisten tulisi puolustaa lasten oikeuksia, mutta erityisesti lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen on lasten parissa työskentelevien ammattilaisten velvollisuus. Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014, 9.§) mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on kerättävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista, sekä välitettävä tätä tietoa muille viranomaisille. Tulevana sosionomina ja sosiaalihuoltoa toteuttavana työntekijänä tiedon tuottaminen lapsen kokemuksista vahingollisista kasvuoloista sekä kaltoinkohtelusta on perusteltua.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneilla henkilöillä on lapsuudessa koetusta hengellisestä väkivallasta. Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat liittyivät tiiviisiin uskonnollisiin yhteisöihin, lapseen kohdistuvaan kaltoinkohteluun, hengelliseen väkivaltaan ja sen tunnistamiseen sekä lapsen oikeuksiin. Taustateorian tarkoituksena oli kartoittaa hengellistä väkivaltaa sekä ilmiönä että lapseen kohdistuvan väkivallan muotona. Lisäksi tarkoitus oli kartoittaa tiiviin uskonnollisen yhteisön erityispiirteitä, uskonnollista socialisaatiota sekä lapsen oikeuksia ja turvallisen kasvun edellytyksiä.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa tietoa lapseen kohdistuvasta hengellisestä väkivallasta ja väkivallan tekijöistä sekä hengellisen väkivallan tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta. Tavoitteena oli myös lisätä tietoa tiiviin uskonnollisen yhteisön erityispiirteistä hengellisen väkivallan näkökulmasta sekä uskonnollisesta yhteisöstä lapsen kasvuympäristönä. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä vähän tutkitusta ja huonosti tunnistetusta aiheesta.

Lopullinen tutkimuskysymykseni muotoutui aineiston mukana. Halusin antaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa vapaasti niistä kokemuksista, mitkä he kokivat hengelliseksi väkivallaksi ja siten määritellä itse, mitä hengellinen väkivalta heille tarkoittaa. Koska aihetta on tutkittu niin vähän, halusin tuottaa mahdollisimman monipuolisen kuvan lapsen hengellisen väkivallan kokemuksista.

Tutkimuskysymykseni on:

Minkälaisia kokemuksia tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneilla aikuisilla on lapsuudessa koetusta hengellisestä väkivallasta, sen tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Uskontojen uhrien tuki UUT ry

Opinnäytetyöni työelämäkumppanina toimii Uskontojen uhrien tuki UUT ry. Uskontojen uhrien tuki UUT ry on poliittisesti, taloudellisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton vuonna 1978 perustettu ja vuonna 1993 rekisteröity yhdistys. Yhdistyksen tavoitteena on tukea uskonnollisissa yhteisöissä vaikeuksiin joutuneita ihmisiä ja heidän läheisiään. UUT ry on uskonnollisten liikkeiden asiantuntija, ihmisoikeuksien puolustaja ja hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistäjä. Yhdistys järjestää vertaistukitapaamisia sekä verkossa että kasvokkain useissa kaupungeissa ympäri Suomea. Vertaistukiryhmät voivat olla yleisiä tai kohdennettuja esimerkiksi tietyn uskonyhteisön uhreille tai seksuaalivähemmistöön kuuluville. UUT ry:n vertaistukipuhelimessa päivystää vapaaehtoiset päivystäjät. (Uskontojen uhrien tuki ry i.a.-a-c.)

Uskontojen uhrien tuki UUT ry on saanut yhteydenottoja kymmeneen eri uskonyhteisöihin liittyen. Kohdennettua vertaistukitoimintaa UUT:lla on Jehovan todistajista, helluntalais-karismaattisesta kristillisyydestä, mormonikirkosta sekä vanhoillislestadiolaisuudesta ja esikoislestadiolaisuudesta irtaantuneille. Suurin osa UUT:n saamista yhteydenotoista on tullut kirkon sisällä toimiviin herätysliikkeisiin, kuten lestadiolaisuuden suuntauksiin liittyen. (Uskontojen uhrien tuki UUT ry i.a.-d.)

Uskontojen uhrien tuki UUT ry osallistui tutkimukseeni auttamalla etsimään haastateltavat. Haastattelukutsu välitettiin UUT:n ylläpitämiin suljettuihin Facebook-ryhmiin.

5.2 Tutkimusmenetelmästä

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään tarkasteltavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien ihmisten näkökulmasta eli tavoitellaan ihmisen omia kuvauksia koetusta todellisuudesta (Juuti & Puusa, 2020; Vilka, 2015). Laadullisessa tutkimuksessa on siis tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tiedonantajien, eli haastateltavien valinnan pitäisi siis olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 98.)

Laadullisen tutkimuksen asetelma on joustava. Tutkimuksen raportin kirjoittamisen eri vaiheet eivät aina ole selkeitä omia osa-alueitaan vaan voivat olla kietoutuneita toisiinsa. Teoreettiset lähtökohdat voivat olla väljemmät eikä teoreettista viitekehystä välttämättä kirjoiteta valmiiksi etukäteen, kuten määrällisessä tutkimuksessa. Tutkimuksen aikana myös tutkimustehtävät voivat muuttua. (Juuti & Puusa, 2020; Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Tutkijan esiymmärrys voi vaikuttaa siihen, mitä tutkija havaitsee ja millaista aineistoa hän kerää. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu on vuorovaikutusta toisten, tutkimuksen kohteena olevien ihmisten kanssa. Haastattelu on keskustelua, jolle on etukäteen asetettu tavoite. Koska haastattelu on vuorovaikutteista, vaikuttavat sen osapuolet aina toisiinsa. Haastattelun etu on, että haastateltaviksi voidaan valita henkilöitä, joilla tiedetään olevan kokemusta tai tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelu on menetelmänä joustava esimerkiksi sen vuoksi, että tutkijalla on mahdollisuus tiedonkeruutilanteessa suunnata tiedonhankintaa tutkimuksen kannalta olennaiseen suuntaan sekä pyytää haastateltavaa selittämään tai tarkentamaan sanomaansa. (Juuti & Puusa, 2020.)

5.3 Aineiston keruu

Valitsin tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun. Aineistoni koostuu kolmesta litteroidusta haastattelusta. Haastateltavat olivat kasvaneet kolmessa eri uskonnollisessa yhteisössä, jotka olivat Jehovan todistajat, vanhoillislestadiolaisuus ja Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkko eli Mormonikirkko. Haastateltavista kaksi oli naisia ja yksi mies ja he olivat iältään 20–30 -vuotiaita. Annoin haastateltaville peitenimet. Kutsun haastateltavia nimillä “Sini”, “Lauri” ja “Veera”, mitkä eivät ole heidän oikeita nimiään haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi.

UUT ry välitti haastattelukutsun (LIITE 1) kahteen suljettuun Facebook-ryhmäänsä. Haastattelukutsusta kävi ilmi, että etsin haastateltaviksi kristillisissä tai kristillisperäisissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneita ihmisiä, mikä rajasi haastateltavien uskonnollista taustaa. Koska haastateltavat tulevat Uskontojen uhrien tuki ry:n kanavien kautta, oletuksena on, että he ovat jo jonkin verran tarkastelleet hengellisen väkivallan teemaa. Haastattelukutsussa (LIITE 1) ilmoitin toiveeni siitä, että hengellisen väkivallan kokemuksiin liittyvä akuutein kriisi olisi haastateltavien osalta ohi.

Haastattelukutsun julkaisun jälkeen ihmiset ottivat minuun yhteyttä sähköpostitse. Sain kymmenen yhteydenottoa. Haastateltaviksi valikoitui neljä henkilöä, kaksi naista ja kaksi miestä, kolmesta eri uskonnollisesta yhteisöstä. Halusin haastateltavia eri uskonnollisista yhteisöistä ja henkilöitä, joilla oli hengellisen väkivallan kokemuksia erityisesti lapsuudesta. Neljäs haastattelu lopulta peruuntui COVID-19:sta johtuneista syistä. Olin tehnyt jo kolme haastattelua ja saanut niistä riittävästi aineistoa, joten en etsinyt enää uutta haastateltavaa neljänneksi.

Lähetin haastateltaville suostumuksen tutkimukseen (LIITE 2) ennen haastattelua. Suostumuksessa kerrottiin mm. haastateltavien oikeudesta perua suostumus ja keskeyttää haastattelu tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Kävimme suostumuksen vielä läpi haastattelun alussa ja kaikki haastateltavat antoivat suullisen suostumuksensa haastatteluun.

Keräsin aineistoa puolistrukturoidun teemahaastattelun kautta. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuskysymyksiin. Käytin valmiiksi laatimaani haastattelurunkoa (LIITE 3) pohjana ja kysyin tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Tutkimukseni aihe on hyvin sensitiivinen, joten haastattelussa halusin jättää haastateltavalle tilaa siihen, mistä hän haluaa puhua ja toisaalta jättää puhumatta siitä, mitä ehkä kokee liian vaikeaksi. Halusin antaa haastateltaville tilaa kertoa vapaasti kokemuksistaan.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina Teamsin välityksellä helmikuussa 2022. Haastatteluiden yhteiskesto oli 4h 23min. Kaikki haastattelut tallennettiin äänittämällä.

5.4 Aineisto ja sen analysointi

Kun haastattelut oli tehty, litteroin aineistoin eli muutin sen tekstimuotoon. Litteroinnin aikana poistin kaikki tunnistettavat tiedot, kuten nimet ja asuinpaikan. Haastattelumateriaali litteroituna oli yhteensä 45 sivua Calibri-fontilla koolla 12 ja rivivälillä 1.

Haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen aloitin analysoimaan tuloksia. Analyysimenetelmänä käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aloitin aineiston analysoinnin teemoittelulla. Teemoittelussa aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä, jossa aineistosta nostetaan esiin tutkimuksen kannalta olennaisia aihepiirejä ja tyypillisiä piirteitä. (Tietoarkisto, i.a.)

Luin litteroidun haastatteluaineiston ensin useaan kertaan läpi, minkä jälkeen tekstiä lihavoimalla erottelin litteroinneista tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon. Pääteemoiksi muodostuivat me ja maailmalliset, eriarvoiset sukupuoli ja seksuaalisuuden kontrollointi sekä kokemuksista puhuminen ja niihin puuttuminen. Irrotin vastauksista teemoja kuvaavia sitaatteja, jotka toimivat

aineistoa kuvaavana esimerkkinä, perustelevat tulkintaani sekä elävöittävät tekstiä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vastaajien tausta

Sini on kasvanut Jehovan todistajissa, Veera kasvoi vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä ja Lauri Mormonikirkossa. Kaikkien haastateltavien lähivanhempi tai molemmat vanhemmat kuuluivat yhteisöön haastateltavan syntymästä asti. Sini erotettiin yhteisöstä 16-vuotiaana, Veera erosi yhteisöstä 17-vuotiaana ja Lauri erosi yhteisöstä lopullisesti 19-vuotiaana.

6.2 Meikäläiset ja maailmalliset

Me ja muut. Meikäläiset ja maailmalliset. Uskovaiset ja epäuskoiset. Kaikkien haastateltavien mukaan yhteisö erotteli ihmiset ja maailman meihin ja muihin. Oli oma yhteisö, ja sitten oli yhteisön ulkopuolinen maailma. Oman yhteisön ihmiset ja yhteisön ulkopuoliset ihmiset. Yhteisöllistä identiteettiä haluttiin korostaa mm. yhteisön jäseneksi tunnistettavalla pukeutumisella.

Kyllähän se ihan selkeästi silleen, että mitenkä kirkon ulkopuolisesta henkilöstä puhutaan niin se on hyvin säälivä se tapa puhua. Että voi harmi kun hän ei oo löytänyt tätä oikeaa elämää. Että kyllä se jaottelu on ihan selkeä ja muistan että mullakin oli mielessä semmonenl että kirkon jäsenet jakautu vähän eri kastiin omissa aivoissa.. -- Siellä kirkon sisällä sitä yhteisöä pidetään vaan parempana kuin sitten ns. valtaväestöä (Lauri)

Mun lapsuudessa aina sanottiin uskovaiset ja epäuskovaiset. Mä tiesin et ketkä on uskovaisia ja ketkä epäuskovaisia. (Veera)

Aina semmoinen neuvo oli, että piti pukeutuminen mieltä silleen että näytäkö sinä Jehovan todistajalta eli ei justiin mitään printtipaitoja tai revittyjä farkkuja tai tämmöistä näin. Aina piti olla siisti ja huoliteltu asu. (Sini)

Aineistosta käy ilmi, että kaikkien vastaajien kohdalla ainoastaan oman yhteisön jäseniä pidettiin hyvänä seurana lapsille, ja yhteisön ulkopuolisia ihmisiä huonona seurana. Pelkästään yhteisöön kuulumattomuus teki toisesta lapsesta huonoa seuraa. Yhteisön ulkopuolista maailmaa muutenkin pidettiin pahana ja vaarallisena ja sitä oli vältettävä.

Toivottiin olevan mieluummin kotona kuin ihan jossain kavereiden kanssa, ehkä lähinnä silleen että haluttiin pitää turvassa siltä pahalta maailmalta turhankin paljon. (Lauri)

Oli tosi tarkkaan rajattu, että kenen kanssa saa olla, niinku kavereitten kans, ja miten paljon ja tälleen näin. Että se on ehkä mulle mikä mua eniten niinku harmittaa, että ei oo saanut olla niitten kavereitten kanssa kenen kanssa haluaa ja niin paljon kuin haluaa. (Sini)

Mun veljellä ei ollut hirveesti vanhoillislestadiolaisia ystäviä, niin mun täti sanoi sille, että sä oot menossa saatanan polulle ja jos sä kuljet tommosissa piireissä.. -- Tämmöstä se puhui teini-ikäselä. Nää keskustelut oli monesti silleen että me nuoremmatkin oltiin paikalla niin se opetti meille että me ei saatais olla muiden kuin vanhoillislestadiolaisten kanssa tekemisissä. (Veera)

Kaikkien haastateltavien uskonyhteisöissä on eroavaisuuksia yhteisön ja yhteiskunnan valtavirran välillä, mikä on aiheuttanut lapsuudessa ulkopuolisuuden ja eriarvoisuuden kokemuksia. Jehovan todistajat eivät juhli syntymäpäiviä, joten Sini ei päässyt koskaan luokkakavereidensa syntymäpäiville ja koki siitä ulkopuolisuutta.

Harmitti tosi paljon. Meidän luokalla kaikki sai kutsun synttäreille mut mä en. (Sini)

Mahdollisuudet harrastusten suhteen olivat haastateltavien lapsuudessa rajatut. Tavoitteellinen urheilu tai muu aikaa vievä harrastus ei ollut sopivaa, koska se vei liikaa aikaa hengellisiltä asioilta. Kaikkea koulun järjestämääkään toimintaa ei pidetty sopivana. Veera kertoo populaarikulttuurin harrastamisen olleen syntiä. Veeran täytyi poistua musiikintunnilta aina, jos kuunneltava tai soitettava musiikki oli "maailmallista" eli rytmimusiikkia. Veera olisi halunnut soittaa rumpuja, mutta se oli häneltä kielletty, koska rummut liittyvät rytmimusiikkiin ja rytmimusiikin

ajatellaan vanhoillislestadiolaisuudessa olevan vietteihin vetoavaa ja vievän lasta "maailmaan".

Kaikkien haastateltavien lapsuudessa uskonto oli hyvin vahvasti läsnä ja se vaikutti lähes kaiken toiminnan taustalla. Yhteisöön sosiaalistaminen alkoi jo hyvin varhain mm. lapsen osallistamisella yhteisön toimintaan. Kaikki haastateltavat osallistuivat ihan pienestä pitäen kaikille yhteiseen toimintaan sekä lapsille ja nuorille erikseen suunnattuun toimintaan. Yhteisön toiminta vei ison osan lasten vapaa-ajasta.

"Kaikki pyöri pitkälti sen (uskonnon) ympärillä. Aamurukous, ruokarukoukset, iltarukous ja joka viikko käytiin vähintään sunnuntaisin kirkossa ja siellä oltiin muistaakseni 3-4 tuntia ja sitten kun vähän vanheni niin siellä käyminen lisääntyi ja tuli erinäisiä nuorten toimintoja. Että ne aikailla viikonlopun valtasi ne kirkkoasiat." (Lauri)

Melkein joka sunnuntai mentiin seuroihin ja sitten pyhäkouluun tai raamattuluokkaankin. Mielellään mä kyllä meninkin kun ne oli harvoja paikkoja missä mä sain olla muiden ihmisten kanssa ja olla sosiaalinen. (Veera)

Aineistosta ilmenee, kuinka lapsella ei ole vaihtoehtoja yhteisöön kuulumisessa, yhteisöön sitoutumisessa tai yhteisön toimintaan osallistumisessa.

Ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa. Piti lähteä kokoukseen aina. Ei silleen niinku voinut sanoa että en halua tänään, en jaksa tänään. Ei, aina oli pakko lähteä. (Sini)

Me oltiin aika paljon tuommosissa vapaaehtoistöissä mukana et jos mä kieltäydyin niistä niin isän ilme oli sellainen et jos mä en ois mennyt niihin niin se olis hakannut mua. (Veera)

Sini halusi erota yhteisöstä, mutta ei tiennyt miten se olisi mahdollista, joten hän alkoi kapinoimaan, ja tekemään kiellettyjä tekoja. Hän joutui teoista puhutteluun ja sai niistä rangaistuksia, mutta ei kuitenkaan onnistunut eroamaan. Lopulta Sini harrasti seksiä ja kertoi siitä yhteisön vanhimmille, ja hänet erotettiin. Kun Sini oli erotettu Jehovan todistajista, muut yhteisön jäsenet eivät saaneet enää olla hänen kanssaan missään tekemisissä.

Mulle jäi mieleen se mitä sanottiin, että jos hedelmäkulhossa on omenoita ja yks omena on mätä niin se mädättää kaikki muutkin omenat. Tää vertauskuva mulla jäi mieleen. Sitä sanotaan, että se on rakkaudellista, että tämä erotettu tajuaa, että nämä ihmiset tekee tämän rakkaudesta, niin ne haluaa palata takaisin. Mut ei se todellakaan oo niin. En mä ajattele et tuo on mitenkään rakkaudellista toimintaa. (Sini)

Veeralla ison osan vapaa-ajasta vei pikkusisaruksista huolehtiminen ja kotityöt. Veeralla oli kymmenen sisarusta, äiti oli hyvin väsynyt ja isä oli paljon töissä. Veera hoiti jo alle kouluikäisenä nuorempia sisaruksiaan ja myöhemmin kouluikäisenä pikkusisarusten hoiva ja huolenpito oli paljon hänen ja siskonsa vastuulla. Harvoin pääsi koulun pihalle pelaamaan pallopelejä tai joskus osallistumaan nuorille suunnattuun uskonnolliseen toimintaan. Veera olisi halunnut osallistua niihin enemmän, koska siellä hän sai tavata muita nuoria ja sai taukoa kotitöiden tekemisestä.

Äiti, mä luulen et sillä on ollut synnytyksen jälkeistä masennusta, se on ollut hyvin uupunut. Se on ollut mun lapsuudessa melkein vaan sängyssä aina. Isä on ollut aina töissä. (Veera)

Mä muistan että joskus 5-vuotiaana oon jo mun nuorempien sisarusten pylyjä pessyt ja sit mä oon laittanut niille vaatteita ja tälleen näin. Meidän piti kasvattaa meidän nuoremmat sisarukset, meidän piti tehdä ruoka. Kun olin nelosella niin mun piti pestä koko perheen pyykit. Mä en pystynyt melkeen ikinä lähteen kotoota minnekään. (Veera)

6.3 Eriarvoiset sukupuolet ja seksuaalisuuden kontrollointi

Haastateltavat tuovat esille miehen ja naisen eriarvoisen aseman korostamisen yhteisössä. Yhteisöjen johdossa on ainoastaan miehiä ja puhujina ja saarnaajina toimii vain miehiä. Sini kertoo, että naiset eivät saaneet tehdä yhteisön toiminnassa mitään. Lapset on kasvatettu vanhempien sekä yhteisön toimesta siihen, että mies on perheen pää ja tekee kaikki lopulliset päätökset, mitä naisen on kunnioitettava.

Jos isäpuoli ei ollut kotona, niin mun omanikäinen miespuolinen kaveri piti ruokarukouksen, koska nainen (äiti) ei saa sitä pitää. Mies on se "aikuinen" paikalla. (Sini)

Naisten työ on aina ollut lasten huolehtiminen. Nainen on tullut miehen kyljestä, Eeva on tullut Aatamin kyljestä, et se on luonnollista ja Jumalan sana et nainen kuuntelee aviomiestä että miten asiat tehdään. Ja aviomiehen sana on se viimeinen sana ja sen mukaan mennään. -- Aviomies päättää rahoista ja se käy töissä ja naisen työ on hoitaa kotia ja hoitaa lapset. (Veera)

Sini kertoo opetuksen olleen se, että jos mies toimii väärin, niin naisen pitää vain pysyä nöyränä ja kunnioittaa miestä. Miehen ajatellaan ymmärtävän itse joskus oman käytöksensä, joten nainen toimii oikein kun vain nöyryty miehen edessä.

Semmoinen esimerkki jäänyt mieleen, missä aviomies on pahoinpidellyt vaimoaan ja sitten oli käytetty sitä, että vaimo toimikoon Raamatun mukaan ja pysyköön alimmaisena. -- Että se vaimo toimi oikein, kun kunnioitti miestä eikä pannut vastaan vaan oli nöyrä miestä kohtaan. Ja Jumala palkitsee vaimoa, kun toimi näin. Sitten tämä aviomies tajusi jossain välissä, että hän oli tehnyt väärin, että hänkin toimii nyt Raamatun mukaan. -- Näitä käydään ihan siellä kokouksissa läpi ja lapset kasvaa siihen, että näin se menee. (Sini)

Myös Laurin kokemus kirkosta on hyvin patriarkaalinen.

Kyllä sen voin ihan rehellisyyden nimissä sanoa, että naisille se on rankempi, koska kyllä siellä painostetaan naisia hyvin enemmän sitten moniin asioihin kuin miehiä. (Lauri)

Sini kertoo, että naisille ja miehille oli eri säännöt esim. Pukeutumisen suhteen. Mieheltä odotettiin siistiä pukua ja tukkaa, naisten pukeutumiseen liittyi enemmän sääntöjä mm. vaatteiden istuvuuden ja hameen pituuden suhteen. Ei saanut olla tiukkaa, lyhyttä eikä avaraa. Epätasa-arvoiset sukupuoliroolit näkyivät jo pienten lasten elämässä. Jo pienten tyttöjen pukeutumista kontrolloitiin ja seksualisoitiin. Lapsenkin ajateltiin voivan aiheuttaa aikuiselle miehelle huonoa omaatuntoa (epäsopivat ajatukset).

Oon vanhempana ymmärtänyt kun on omakin tytär nyt, että miten siis järkyttävää on ollut se, että mä oon joutunut jo ensimmäisen kerran varmaan 12-vuotiaana miettimään, että onko mulla liian tiukka

hame, onko mulla liian lyhyt hame, että en vaan kompastuta ketään. (Sini)

Puhuja sanoi, että naisten pitää pitää huolta siitä, että ne ei tuo miehille niitä haluja esille, että naisten pitää huolehtia, että niitten käyttäytyminen on hyveellistä ja niitten pukeutuminen on semmonen, että miehille ei tule haluja. (Veera)

Siel uskonnossa puhutaan naisen hyvyydestä ja siitä että miten tärkeätä on että nainen on puhdas.. -- Mä en ole uskaltanut puhua siitä (seksuaalinen hyväksikäyttö), koska mä olen tuntenut itteni hyvin syntiseksi ja mä oon tuntenut et mä oon vietellyt mun veljen. Et se on ollut mun syy. (Veera)

Ulkonäköä kontrolloitiin muutenkin ja oikeaan ja väärään opetettiin yhteisön toiminnassa. Yhteisön toiminnan rooli opetuksen välittämisessä oli suuri.

Se oli todella tarkkaa että justiin ei saanut esim. olla räikeän värisiä hiuksia, lävistykset on kielletty paitsi korvakorut. Se oli vähän just sellaista että ei saanut itseään tuoda esille niinku oikein räikeästi et se oli niinku kielletty. (Sini)

Ei saa olla korviksia, ei saa meikata, ei saa värjätä hiuksia, ei sais millään tavalla rikkoa jumalan luomaa lahjaa. (Veera)

Välillä oli kokouksissa ihan puheita ja ohjelmia siitä miten pukeutua ja niinku tämmöistä näin. Ja kyl sitä sitten kotonakin sanottiin. Mut mä aina oon mennyt sit niitten ohjeiden mukaan mitä on tullut kokouksista tai justiin näistä lehdistä tai tämmösistä että harvemmin oon kuullut kotona. (Sini)

Seksuaalisuus on iso ja hyvin ristiriitainen teema kaikkien haastateltavien kokemuksissa. Toisaalta seksuaalisuus on ollut tabu, siitä ei ole varsinaisesti puhuttu, mutta samalla seksuaalisuuteen liittyviä sääntöjä ja rajoitteita on tuotu esille jo lapsille ja iso osa nuorten opetuksista liittyi jollain tavalla seksuaalisuuteen.

Kyllähän siellä kirkossa hyvinkin nuorena aletaan höpöttämään seksuaalisuudesta ja ite koen että omalla kohdalla se suurin hengellisyyden varjolla tehty väkivalta liittyy juurikin siihen seksuaalisuuteen ja sen käyttämiseen niin sanotusti kontrollina, että kyllä se hyvinkin iso teema kyseissä kirkossa on. (Lauri)

Seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat olleet kiellettyjä ennen avioliittoa, ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat olleet pahimpia syntejä, mitä voi tehdä.

Esimerkiksi itsetyydytys ja pornon katsominen olivat todella kiellettyjä. Mormonikirkossa syntejä on arvoitettu niin, että vakavin synti on jumalan ja pyhän hengen kieltäminen, sen jälkeen tulee henkirikos ja kolmantena esiaviollinen seksi, johon kuuluu myös masturbaatio.

Sitten kun tällaista murrosikäisille lapsille tai esiteineille lapsille tai sitäkin nuoremmille höpötetään, niin kyllä siitä aikamoinen ristiriita ainakin omassa mielessä syntyi ja varmasti aika monelle muullekin. (Lauri)

Varmaan 12–13 -vuotias oon ollut niin siellä puhuttiin siitä, että mikäli nuoret pojat näkee märkiä unia niin he ovat syntisiä ja se pitäis itse pystyä estämään ettei tällaisia näe. Ja jokainen joka biologiaa tuntee niin tajuaa, että siihen on aika mahdotonta vaikuttaa varsinkin siinä murrosiän vaiheessa. (Lauri)

Seksuaalisuuteen liittyvä kontrollointi ja painostukset koettiin todella ahdistavina. Kaikki seksuaalisuuteen liittyvä oli kielletty, myös ajatukset. Haastateltavat kokivat voimakasta syyllisyyttä ja pelkoa seksuaalisuuteen liittyvistä ajatuksista ja teoista.

Hormonit jylläs, mutta samalla olin varma että se (kadotus) oli sitten se mihinkä itse on päätymässä ja sitten kun meni aina sunnuntaisin kirkkoon ja siellä näki niitä samanikäisiä poikia, niin jotenkin muistan, että se ajatus oli se että nuo on varmasti niin hyviä ja ne ei oo tehnyt mitään pahaa ja mä oon täällä ihan tällasena syntisenä sitten. (Lauri)

Koko seksuaalisuus on kielletty siellä. Ja siitä ei saa puhua. Ja mä muistan, että koulussa yläasteella ja ala-astella meillä oli niitä seksuaalisuuteen liittyviä tunteja, niin mä en pystynyt kuuntelemaan mitään, kun mä olin semmosessa ihan sumussa et mä en ollut oikein läsnä, kun se oli niin pelottavaa mulle. (Veera)

Veera joutui seksuaalisen väkivallan uhriksi alle kouluikäisenä. Veeraa käytti seksuaalisesti hyväksi hänen oma veljensä. Järkyttävästä kokemuksesta teki entistä vaikeamman se, ettei siitä voinut puhua. Uskonnon opetus seksuaalisuuden kuulumisesta avioliittoon ja naisen puhtaudesta aiheuttivat Veeralle syyllisyyttä ja häpeää kokemuksesta.

Mä en pystynyt puhumaan siitä asiasta kenellekään et mä oon vasta nyt pystynyt puhumaan siitä, koska mulle on opetettu et jos mä puhun mä olen likainen ihminen, et mä en ole enää puhdas, et mä en pysty enää saamaan aviomiestä tai omia lapsia, et ne on likaisia ne mun lapset koska mä en ollut puhdas kun mä menin naimisiin. (Veera)

Veera ajattelee nyt, että uskonnon vääristynyt suhtautuminen seksuaalisuuteen ja seksuaalisuuden tukahduttaminen avioliittoon asti, on todennäköisesti syy veljen teolle.

Ja siis mä oon alkanut miettimään et miks mun veli teki noin niin mä tajusin että siellä uskonnossa kielletään koko seksuaalisuus et sitä ei ole edes et se kuuluu vain avioliittoon.-- Mä en tiedä onko mun veljeäkin käytetty hyväksi seksuaalisesti että et se on vääristynyt sen takia vai onko se sen uskonnon syytä. (Veera)

Vanhoillislestadiolaiseen oppiin kuuluva anteeksiantaminen tarkoittaa, että ihminen voi hyvittää tekonsa pyytämällä anteeksi, minkä jälkeen teosta ei enää puhuta. Anteeksiantaminen kietoutuu väkivaltaan, kun se ei lopeta tai selvitä väkivallan tekoja vaan jättää selvittämättä asioita, jotka olisivat lain mukaan rangaistavia. Näin kävi Veeran tapauksessa.

Sitten mä tiedän sen että sen teon jälkeen mun veli kysyi saanko synnit anteeksi kun mä tein sulle näin ja mut on opetettu et jos mä en anna syntejä anteeksi niin mä palan helvetissä, et mun piti antaa heti anteeksi mun veljelle sen teko. (Veera)

Aineistosta kävi ilmi, miten myös ajattelua kontrolloitiin ja ajatuksetkin saattoivat olla syntiä.

Puhuttiin paljon että mitään seksuaalissävytteisiä ajatuksiakaan ei saisi olla ennen avioliittoa, että kyllähän siinä näkyy se hyvinkin vahva kontrolli sitten, että ajatuskin on merkki siitä että olet huono jollain tapaa, tai epäkelpo. (Lauri)

Jos tulee jotain vääriä ajatuksia niin olikohan siinä viittaus siihen Raamatun kohtaan että jos sinun kätesi kompastuttaa, hakkaa se pois. Niin et sitä oli just silleen että pitäis vaan silleen rukoilla ja yrittää ajatella kaikkea hengellistä ja tämmöistä et sais ne ajatukset pois. (Sini)

Aineistossa korostuu yhteisön rooli väkivallan mahdollistajana, mutta myös väkivallan tekijänä. Haastateltavat eivät vastuuta yksittäisiä väkivallan tekijöitä teoistaan, vaan yhteisöä, uskontoa ja organisaatiota.

Kyllä mä koen että se on se yhteisö ja organisaatio, että en ajattele välttämättä että vaikka piispa, joka on muakin haastatellut kahden kesken hyvinkin sellaisista asioista mitä ei pitäis sellaisista kysyäkään aikuisen miehen, niin en mä pidä häntä pahana ihmisenä sen takia koska en usko että ilman tuota uskontoa hän ikinä olisi sellaiseen tilanteeseen hakeutunut tai päätenyt. Kyllä siinäkin enemmän hän koki että hän hoitaa sitä tehtävää ja velvollisuutta jumalalle ja tekee sitä mitä hän ajattelee että on oikein. Eiköhän se organisaatio oo hänenkin päähänsä sitä takonut, että tämä on nyt piispan tehtävä näin tehdä. (Lauri)

Se tulee sieltä yhteisöltä ne säännöt ja ohjeet ja sit yksittäiset ihmiset noudattaa niitä, niinku vanhemmat kasvatustyylissä. Ne on tullut sieltä ne ohjeet. En mä osaa ketään sormella osoittaa, koska mä tiän sen, että miten ne on siellä opetettu asiat, et ne luulee toimivansa oikein, ei aatella itse et onkohan tää nyt ok. (Sini)

Mä oon ollut osa ongelmaa myös silloin kun mä olin siellä. Sen jälkeen kun mä erosinkin mä en vielä tajunnut että mä olin myös se hengellisen väkivallan tekijä myös vaikka olen uhri. Ja sit se on yks semmonen asia mitä mä tunnen eniten syyllisyyttä et semmoset asiat mitä mä oon tehnyt mun lapsuudessa niin mun nuoremmat sisarukset niin ne joutuu käymään niitä läpi nytten. (Veera)

6.4 Kokemuksista puhuminen ja niihin puuttuminen

Aineistosta käy ilmi, että haastateltavien lapsuudessa kaikki uskonnon opetusten vastainen ja yhteisön toimintaan liittyvä kyseenalaistaminen, pohdiskelu ja etenkin kritisointi oli väärin, kiellettyä ja syntiä.

Ei sitä ollut mitään mahdollisuutta kritisoida että vaikka ite ois halunnut kritisoida niin kyllä sitten jos jotain kritiikkiä ite haluaa esittää niin kyllä se vastaus on niin säälivä ja sun pitää rukoilla enemmän -tyyppinen että ei siellä oo semmoiselle millään tavalla objektiiviselle tai järkikeskustelulle tilaa. Että kun joku sana on ylhäältä tullut niin sen mukaan sitten mennään. (Lauri)

Ei saanut kyseenalaistaa. Et se on vähän ollut se mitä me ollaan nytten muutaman kaverin kans, jotka on kans erotettu, niinniin sitä

just sanottu, että se kuuluu ihmiselle niinku luonnostaan kyseenalaistaa, niin tuolla ei saa kyseenalaistaa. Mä en oo ikinä uskaltanut siellä kyseenalaistaa asioita. Se on vaan niinku sitä et Raamattu sanoo näin, näin sun on tehtävä, älä kysele. (Sini)

Mä kysyin lapsuudessa et on niin monia uskontoja, et miks ne ei pääse taivaaseen? Et tosi outoa et niin vähän vain pääsee. Ja sitten että miten miehet voi olla arvokkaampia kuin naiset. Ja miten sitten vaikka Jeesuksen haudalla kun oli se kivi ja se lähti siitä et miten se on pystynyt.. Ja mä yritin miettiä sitä ja sitä fysiikan lakia ja kaikkee tämmöstä, niin mihinkään ei oo osattu vastata ikinä, vaan on sanottu ,että kuuntele sitä jumalan puhetta, että tää on sitä saatanan puhetta kun sä yrität järjeistää sitä uskon sanomaa. (Veera)

Hengellisen väkivallan kokemuksista kertominen perheenjäsenille on vaikeaa, kun uskontoon ja yhteisöön liittyvä kaikenlainen kyseenalaistaminen ja kritisointi on kiellettyä. Hengellistä väkivaltaa saatettiin pitää myös normaalina uskontoon kuuluvana toimintana. Myös ulkopuolisille kertominen on vaikeaa, koska lapsi voi ajatella, ettei yhteisön ulkopuolinen, ”maailmallinen” ihminen voi ymmärtää häntä.

Kuvitellaan tällainen tilanne että joku opettaja sen tunnistaa ja jos se opettaja siinä kohtaa menee puhumaan vaikka lapsen vanhemmille siitä että on huomannut tällaista ahdistusta niin en usko että se vastaanotto olis millään lailla kiitollinen vaan ehkä se olis enemmän että tämä on meidän uskomukset ja ei niihin voi koulu puuttua. (Lauri)

Mutta ei niistä hirveesti puhuttukaan, kun ne nähtiin niin normaaleina asioina ja kirkon ulkopuoliset ihmiset nähtiin syntisinä. Että jos sä kirkon sisäpuolella kellekään puhuisit tuollaisesta niin nähtäis että no miks haluat tehdä syntiä että mikä sua vaivaa, ja jos kirkon ulkopuolella menisit puhumaan, niin miks sää menisit puhumaan syntiselle jotka ei kuitenkaan tiedä mitään siitä. Niin kun se ajattelumaailma on tollanen niin kyllä ne henkilöt kelle puhua voi niin on aika vähissä. (Lauri)

Veera kertoo perheensä olleen lastensuojelun asiakas, mutta lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tullessa kotikäynnille, oli isä valmentanut kaikkia lapsia siitä, että perheen asioista, kuten hänen väkivaltaisuudestaan ja lasten oloista ja voinnista ei saanut kertoa. Lapset myös halusivat suojella perhettä viimeiseen asti.

Mulla oli hyvin selvänä että mun piti suojella perheen kunniaa. Perheen kunnia oli kaikista tärkein. Se oli itsestäänselvyys että ei voi puhua. (Veera)

Seksuaalisen väkivallan kokemukseen liittyy hyvin vaikeita tunteita ja tekijän ollessa perheenjäsen, on tapahtuma uhrille erityisen järkyttävä. Veera ei ole kertonut perheenjäsenilleen vielääkään kokemansa seksuaalisen väkivallan tekijästä, koska haluaa suojella tekijää eli veljeään.

Mä oon suojellut sitä sen takia koska mä tiedän että meidän perhe, suku, joutuu valitsemaan puolia et ketä ne uskoo, kenen puolella ne on, uskooko ne mua, ajatteleeko ne et mä valehtelen, mitä meidän perheelle tehdään. (Veera)

Kaikki haastateltavat olisivat toivoneet kenen tahansa puuttuvan heidän kokemaansa kaltoinkohteluun. Haastateltavat toivoivat, että uskonnollisten yhteisöjen kyseenalainen toiminta ja erityisesti lapsiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja väkivalta nousisi esille ja saisi julkista näkyvyyttä, jotta siitä alettaisiin puhua enemmän ja sitä myötä puuttua epäkohtiin.

Kyllä mä toivoin sitä kovasti.. Nuorempana olin kovinkin vihainen mormonikirkolle ja noin nykyään en enää jaksakaan olla mutta kyllä mä kovasti toivoisin että Suomessakin media sitä ottais syyniinsä enemmän ja että nää suljettujen ovien takana tehtävät haastattelut että niihin tulis jonkunnäköinen puuttuminen koska mun mielestä ne ei kestä millään tavalla päivänvaloa että tämmösiä tehdään. Suomessa on hirvittävän laaja uskonnonvapaus ja siihen on tosi vaikea puuttua, mutta se on semmoinen mitä pidän että siihen pitäis jollain tavalla puuttua (Lauri)

Aineistosta käy ilmi, että tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä lapsen oma ääni ei pääse esille, koska ajattelun, itsensä ilmaisemisen, pohdiskelun ja kyseenalaistamisen kontrollointi on niin selkää. Myös lapsen rooli on alisteinen ja vanhempien sana on laki.

Et se on aina ollut vähän et jos on tuonut jotain meidän perheessä esille että tämä tuntuu minusta että te teette minua kohtaan väärin niin se on ollut et et sä saa tuoda omia tuommosia esille. Vanhemmat tekee aina oikein. Sä et saa tuntea semmoista et sua kohtaan tehdään vääryyttä. Sä et saa kyseenalaistaa mitään. (Sini)

Meijät on opetettu niin hiljaseks että me ei sanota meijän omia mielipiteitä. (Veera)

Mä sanoisin sen että Jehovan todistaja lapset on pelottavan alistuvaisia, se ei oo enää tervettä alistumista, tai niinku kunnioitusta tai nöyryyttä vanhempia kohtaan, ne ei kyseenalaista neuvoja tai sääntöjä. Mä sanon et se on semmoinen yhteinen nimittäjä mitä on puhuttu nyt näitten kavereitten kans jotka on eronnut ja kasvaneet lapsuuden Jehovan todistaja -perheissä. (Sini)

7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyön tekijän on hallittava opinnäytetyöprosessissaan hyvä tieteellinen käytäntö ja sen vastuut. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkija toimii rehellisesti ja luotettavasti, hallitsee ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen yleiset periaatteet sekä eettisen ennakoarvioinnin lähtökohdat, tarpeellisuuden ja menettelyn. (Arene, 2020, s. 5.)

Tutkimukseni aihe on erityisen sensitiivinen, joten olen pohtinut tarkoin eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Sensitiivistä aihetta ensimmäistä kertaa tutkivalle koehaastattelun tekemisestä voi olla hyötyä. Samalla koehaastattelu on tapa testata haastattelurungon kysymysten toimivuutta. (Kallinen ym., 2015, s. 42.) Tein yhden koehaastattelun ennen tutkimuksen varsinaisia haastatteluja, ja se vahvisti luottamustani haastattelukysymysten toimivuudesta aiheen ollessa herkkä ja sensitiivinen.

Tutkija tarvitsee haastateltavilta suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen. Kirjallinen informointi ja tutkittavien vapaaehtoinen suostumus tarvitaan, kun aineisto kerätään suoraan tutkittavilta ja se tallennetaan sellaisenaan, kuten esimerkiksi haastattelu tai ryhmähaastattelu. (Kuula, 2011, s. 119.) Lähetin kaikille haastateltaville Suostumus tutkimukseen –infokirjeen (LIITE 2) tutustuttavaksi ennen haastattelua. Haastattelun alussa kävimme vielä suostumuksen läpi. Kerroin haastateltaville, että hän voi keskeyttää haastattelun ja tutkimukseen osallistumisen missä vaiheessa vain ja vielä jälkeinpäin ilmoittaa, jos ei haluakaan aineistoa käytettävän. Kerroin, että haastattelu nauhoitetaan ja litteroinnin aikana kaikki tunnistettavat tiedot muutetaan tai poistetaan. Nauhoitteet ja litteroitu aineisto säilytetään salasanasuojattuina ja tuhotaan viimeistään opinnäytetyön valmistuttua. Vain minulla on pääsy tietoihin, enkä luovuta tietoja ulkopuolisille. Haastateltavia ei voi tunnistaa tutkimuksesta. Kaikki haastateltavat antoivat suullisen suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen.

Olen ollut koko tutkimuksen teon ajan hyvin tietoinen siitä, että kyse on äärimmäisen herkstä aiheesta, haastateltavien kokemuksista väkivallasta, ja haastateltavilla voi nousta voimakkaita tunteita pintaan ja voin kuulla rajujakin kertomuksia. Haastattelun aikana annoin haastateltaville tilaa puhua siitä minkä hän kokee tärkeäksi ja jättää puhumatta siitä mistä ei halua puhua. Valmistauduin haastatteluihin, jotta pystyin ottamaan kokemukset empaattisesti vastaan. Jos haastateltava olisi halunnut jatkaa keskustelua aiheesta vertaisen tai ammattilaisen kanssa, tiesin minne ohjata hänet.

Tutkimuksen tulee noudattaa tutkimuseettisiä periaatteita, noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. Toisten tutkijoiden työ ja saavutukset on huomioitava asianmukaisesti ja kunnioittavasti antaen heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessa. Tutkimuksessa on otettava huomioon myös tietosuojaa koskevat kysymykset sekä aineiston säilyttämiseen ja käyttöoikeuksiin liittyvät kysymykset. (Tutkimustieteellinen neuvottelukunta i.a.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lapseen kohdistuva hengellinen väkivalta tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä voi olla hyvin monimuotoista. Tuloksissa oli yhteneväisyyksiä, vaikka kaikilla haastateltavilla oli eri uskonnollinen tausta. Tuloksissa tuli esille moniulotteisesti lapsuusajan kokemuksia hengellisestä väkivallasta. Lasten kaltoinkohtelu pitää sisällään fyysisen väkivallan, seksuaalisen hyväksikäytön, psyykkisen pahoinpitelyn ja laiminlyönnin sekä perheväkivallan (Inkilä, 2015, s. 16). Haastateltujen kokemuksissa hengellinen väkivalta oli kaikkia edellä mainittuja lapsen kokeman kaltoinkohtelun muotoja.

Yhteisöllinen eksklusiivisuus tarkoittaa korostunutta yhteisömentaliteettia eli yhteisöllistä itseriittoisuutta sekä jännitteistä suhdetta oman yhteisön ulkopuoliseen maailmaan. Oman yhteisön ajatellaan olevan ensisijainen muihin yhteisöihin nähden: valittu ryhmä, ainoa, joka pelastuu. (Linjakumpu, 2015, s. 79.) Yhteisöihin kuuluva erotteleva jako oman yhteisön ja muun maailman välillä aiheutti lapselle ulkopuolisuuden ja eriarvoisuuden kokemuksia.

Ajattelua ja käyttäytymistä liian tiukasti hallitseva yhteisö antaa jäsenelleen tarkat, elämää rajoittaviksi koetut säännöt. Kontrollointi voi ulottua kaikkiin elämänalueisiin. (Villa, 2013, s. 16.) Vastaajien kokemuksissa yhteisö kontrolloi mm. lapsen sosiaalisia suhteita, ulkonäköä, ajattelua ja seksuaalisuutta. Kontrollointi oli hyvin ahdistavaa, elämänmittaisesti haitallista, lapsen oikeuksia rikkovaa hengellistä väkivaltaa. Merkittävimpanä hengellisen väkivallan muotona tuloksista nousi yhteisöjen epäterve suhtautuminen seksuaalisuuteen sekä lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kontrollointi.

Uskonnollinen yhteisö on hengellisen väkivallan tapahtumisen tila ja paikka sekä osittain hengellisen väkivallan mahdollistaja (Linjakumpu, 2015, s. 73). Hengellinen väkivalta on usein liikkeiden ja yhteisöjen rakenteisiin eli oppiin, kulttuuriin ja uskonnollisiin merkityksiin sidottua. Tällöin hengellisten liikkeiden

johtohenkilöt tai muut merkittävässä asemassa olevat ihmiset ovat usein keskeisiä väkivallan toteuttajia, oikeuttajia tai mahdollistajia. Lisäksi väkivalta konkretisoituu arkisissa toiminnoissa. Yhteisöt voivat edellyttää jäseniltään toimintaa, joka voidaan ymmärtää hengellisenä väkivaltana. (Hurtig & Linjakumpu, 2020, s. 16-17.)

Tuloksissa korostui yhteisön rooli hengellisen väkivallan mahdollistajana ja tekijänä. Hengellisen väkivallan tekijöitä olivat vanhemmat, sisarukset ja muut sukulaiset, kaverit sekä muut yhteisön jäsenet, mutta kaiken takana ajateltiin olevan yhteisö organisaationa. Kaikki haastateltavat pitivät väkivaltaa lopulta yhteisön ja uskonnon syynä ja ajattelivat yksittäisen väkivallan tekijän toimivan yhteisön ohjeiden mukaan ja olevan siis itsekin uskonnon uhri.

Hengellisen väkivallan taustalla on vain harvoin halu vahingoittaa. Hengellistä väkivaltaa ei yhteisön sisällä välttämättä nähdä väkivaltana vaan oikeutettuina, yksilöön ja koko yhteisöön myönteisesti vaikuttavina toimintatapoina (Linjakumpu 2015, s. 42, s. 60).

Terveessä uskonnollisessa yhteisössä kasvattaminen on neuvomista ja empaattista ohjaamista. Normeja ja sääntöjä vastaan toiminut jäsen on oikeutettu puolustamaan itseään avoimesti. Hän uskaltaa kertoa ajatuksiaan ilman pelkoa leimatuksi tulemisesta. Hänellä on oikeus ajattelun ja tunteiden vapauteen, myös jos ajatukset ja tunteet yhteisöä kohtaan ovat kielteisiä. (Ruoho, 2013, s. 113.) Vastaaajien kokemuksissa kaikenlainen uskontoon tai yhteisön toimintaan liittyvä kyseenalaistaminen ja kritiikki oli mahdotonta, joten lapset eivät voineet puhua kokemuksistaan yhteisön sisällä. Yhteisön ulkopuoliselle henkilölle puhuminen oli mahdotonta, koska yhteisön ulkopuoliset ihmiset nähtiin syntisinä ja toisaalta omaa perhettä haluttiin suojella.

Hengellinen väkivalta on subjektiivinen kokemus. Kun hengellinen väkivalta ilmenee henkisenä väkivaltana ilman fyysistä puolta, on sitä lähes mahdotonta todentaa. (Ruoho, 2013, s. 18.) Hengellinen väkivalta lasta kohtaan jättää harvoin näkyviä fyysisiä jälkiä, mikä vaikeuttaa väkivallan tunnistamista.

Tutkimustulosten perusteella lapsen kokemaa hengellistä väkivaltaa on vaikea tunnistaa ja siten siihen puuttuminenkin on vaikeaa.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneiden aikuisten kokemuksia lapsuudessaan kokemastaan hengellisestä väkivallasta. Opinnäytetyöni tavoitteena on ollut lisätä tietoa ja ymmärrystä tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä tapahtuvasta lapseen kohdistuvasta hengellisestä väkivallasta, hengellisen väkivallan tekijöistä sekä lapseen kohdistuvan hengellisen väkivallan tunnistamisesta. Tutkimuksen tarkoitus toteutui haastatteluiden ja niistä saatujen tulosten myötä. Opinnäytetyön tavoitteet toteutuvat opinnäytetyön julkaisemisen myötä: vähän tutkittu aihe saa lisää tilaa, ja lukijoita tavoittaessaan opinnäytetyö lisää tietoa ja ymmärrystä huonosti tunnistetusta aiheesta.

Sosiaali- ja terveystieteissä sekä kasvatustieteillä työskennellessään sosionomi kohtaa lapsia monenlaisissa työtehtävissä. Haluan tuoda tietoa kaikille lapsia työssään kohtaaville sosiaali- ja terveysalan sekä kasvatustieteiden henkilökunnalle hengellisen väkivallan ilmiöstä ja lapsen hengellisen väkivallan kokemuksista. Hengellisen väkivallan ilmiön sekä tiiviiden uskonnollisten yhteisöjen erityispiirteiden ymmärtäminen on edellytys lapsen kokeman hengellisen väkivallan tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen. Kaikkien aikuisten on suojeltava lapsia, mutta erityisesti lasten suojeleminen on lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten velvollisuus.

Hengellinen väkivalta lapsen näkökulmasta sekä lapsen asema tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä on vähän tutkittu aihe, ja sitä olisi tärkeä tutkia lisää. Hengellinen väkivalta on usein rakenteellista väkivaltaa, ja siitä näkökulmasta olisi myös kiinnostavaa tutkia hengellisen väkivallan ilmiötä.

Opinnäytetyöprosessini oli pitkä ja matkan varrella minulla oli muutama pidempi tauko opinnäytetyön etenemisessä. Aineisto oli laaja ja analyysivaihe vei paljon aikaa. Jos minulla olisi ollut enemmän resursseja, olisin käyttänyt enemmän aikaa aineiston analysointiin ja tulosluvun kirjoittamiseen.

Kaikki haastateltavat toivat esille, miten tärkeänä he pitivät opinnäytetyöni aihetta ja halusivat haastatteluun osallistumalla kertoa omia kokemuksiaan lapsena koetusta hengellisestä väkivallasta ja tiiviissä uskonnollisessa yhteisössä kasvamisesta ja näin ollen omalta osaltaan tuoda aihetta näkyvämmäksi.

LÄHTEET

- Arene. (9.1.2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavilla <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J., & Siukola, R. (2020). *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Työpäperi 1/2020. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 10.11.2022
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Sosionomi (AMK)-koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit*. Saatavilla 10.3.2023 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#bb4ff25e>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (2018). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino
- Hurtig, J. (2013). *Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta*. Vastapaino.
- Hurtig, J., & Linjakumpu, A. (2020). *Kirkko ja hengellisen väkivallan ratkaisut*. Suomen ev. lut kirkon julkaisuja. Kirkkohallitus.
https://evl.fi/documents/1327140/0/raportti__pakattu.pdf/45bdf887-4f22-995d-0275-d361891bbe95
- Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, 10.12.1948.
<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>
- Inkilä, J. (2015). *Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli*. [Väitöskirja,

Tampereen yliopisto].

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98212/978-951-44-9981-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Juuti, P., & Puusa, A. (toim.) (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

Kallinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. (2015). *Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet*. United Press.

Korpilahti, U., Kettunen, H., Nuotio, E., Jokela, S., Nummi, V.M., Lillsunde, P. (toim.) (2019). *Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Sosiaali- ja terveysministeriö

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

L 361/1983. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830361>

L 453/2003. Uskonnonvapauslaki 6.6.2003/453.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453>

L 731/1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Linjakumpu, A. (2015). *Uskonnon varjot. Hengellinen väkivalta uskonnollisissa yhteisöissä*. Vastapaino.

Paavilainen, E., Flinck, A., Komulainen, J., Lahtinen, H., Pörfors, P., Pösö, T., Rautakorpi, H. & Tuovinen, L. (13.11.2015). *Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Hotus-hoitosuositus. Hoitotyön tutkimussäätiö.

Saatavilla [https://www.hotus.fi/wp-](https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/kaltoinkohtelu-hs-lyh.pdf)

[content/uploads/2019/03/kaltoinkohtelu-hs-lyh.pdf](https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/kaltoinkohtelu-hs-lyh.pdf)

Ruoho, A. (2013). *Päästä meidät pelosta*. Nemo.

Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-a) Herätysliikkeet ja järjestöt. Saatavilla 19.01.2022

<https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkko-ja-yhteiskunta/heratysliikkeet-ja-jarjestot>

Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-b) Hengellinen väkivalta. Saatavilla 19.01.2022

<https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Hengellinen+v%C3%A4kivalta>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.). Lapsiin kohdistuva väkivalta. Saatavilla 24.3.2023 <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/lapsiin-kohdistuva-vakivalta>
- Tietoarkisto. (i.a.). Teemoittelu. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Timonen, J. (2013). *Todellisuudesta toiseen. Identiteetin rakentuminen uskonnollisista yhteisöistä irtautuneiden elämäkertomuksissa.* Kultaneito XII. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Tammi
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Tammi.
- Tutkimustieteellinen neuvottelukunta. (i.a.). Hyvä tieteellinen käytäntö. Saatavilla 10.3.2023 <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Unicef. (i.a.). Lasten oikeuksien sopimus. Saatavilla 18.03.2021 <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>
- Uskonnot Suomessa. (i.a.). *Raportit.* Saatavilla 19.01.2022 <https://uskonnot.fi/raportit/>
- Uskontojen uhrien tuki UUT ry. (i.a.-a). *Yhdistys.* Saatavilla 18.03.2021 <https://www.uskontojenuhrientuki.fi/yhdistys/uut-ry/>
- Uskontojen uhrien tuki UUT ry. (i.a.-b). *Vertaistukiryhmät.* Saatavilla 18.03.2021 <https://www.uskontojenuhrientuki.fi/loyda-tukea/vertaistukiryhmat/>
- Uskontojen uhrien tuki UUT ry. (i.a.-c). *Vertaistukipuhelin.* Saatavilla 18.03.2021 <https://www.uskontojenuhrientuki.fi/loyda-tukea/puhelimet/>
- Uskontojen uhrien tuki UUT ry. (i.a.-d). *Uskonyhteisöt.* Saatavilla 10.3.2023 <https://www.uskontojenuhrientuki.fi/uskonyhteisoista/uskonyhteisot/>
- Vilkka, H. (2015). *Tutki ja kehitä.* PS-kustannus
- Vilkka, H. (2015). *Tutki ja kehitä.* PS-kustannus.
- Villa, J. (2013). *Hengellinen väkivalta.* Kirjapaja.
- WHO. (2018). *Inspire Handbook, Action for implementing the seven strategies for ending violence against children.* World Health Organization.

Saatavilla 10.11.2022

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272996/9789241514095-eng.pdf?ua=1>

Yleissopimus lasten oikeuksista, 20.11.1989.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/1991060_2

LIITE 1

Haastattelukutsu

Hei!

Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin-toimipisteen sosionomiopiskelija ja etsin vapaaehtoisia haastateltavia tutkimushaastatteluun. Kyseessä on opinnäytetyö, jonka aiheena on tiiviissä uskonnollisissa yhteisöissä kasvaneiden aikuisten kokemuksia hengellisestä väkivallasta lapsuudessaan. Teen opinnäytetyöni yhteistyössä Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n kanssa.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa lapsena koetun hengellisen väkivallan muodoista, tekijöistä sekä lapsen kokeman hengellisen väkivallan tunnistamisesta ja näin lisätä ymmärrystä vähän tutkitusta ja huonosti tunnistetusta aiheesta. Kokemuksia lapsena koetusta hengellisestä väkivallasta on tutkittu vain vähän, joten osallistumalla tutkimukseen olet mukana tuottamassa arvokasta tietoa aiheesta.

Haastattelu toteutetaan yksilöhaastatteluna ja siihen olisi hyvä varata aikaa 1-2 tuntia. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi haastattelu toteutetaan Teams-puheluna. Haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia ja niistä kertynyt aineisto on vain minun käytettävissäni ja vain tutkimustarkoitukseen. Haastattelu nauhoitetaan ja litteroinnin aikana kaikki tunnistettavat tiedot poistetaan ja sinut anonymisoidaan, eikä sinua voi tunnistaa tutkimuksesta. Ääninauhat ja litteroitu teksti tuhotaan, kun niitä ei enää tarvita tutkimuksessa tai viimeistään opinnäytetyön valmistuttua. Voit milloin tahansa perua osallistumisestasi. Valmis opinnäytetyö on vapaasti luettavissa sähköisessä Theseus-tietokannassa.

Etsin täysi-ikäisiä haastateltavia, joiden hengellisen väkivallan kokemuksiin liittyvä akuutein kriisi olisi ohi ja jotka olisivat jo jonkin verran tarkastelleet hengellisen väkivallan kokemuksiaan. Haastattelut toteutetaan helmikuussa 2022. Jos haluat osallistua tutkimukseen, ota minuun yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen Katri.Myllyla@student.diak.fi. Jos sinulla on kysyttävää tutkimuksesta tai siihen osallistumisesta, vastaan mielelläni kysymyksiin ja kerron lisää.

Ystävällisesti,

Katri Myllylä

LIITE 2

Suostumus tutkimukseen

Osallistun Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Katri Myllylän opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun. Suostun tutkimushaastatteluun, jossa kerätään lasten kokemuksia hengellisestä väkivallasta suljetuissa uskonnollisissa yhteisöissä. Haastattelu nauhoitetaan ja litteroidaan analysointia varten. Litteroinnin aikana kaikki tunnistettavat tiedot muutetaan tai poistetaan. Nauhoitteet ja litteroitu aineisto säilytetään salasanasuojattuina ja tuhotaan viimeistään opinnäytetyön valmistuttua. Vain tutkijalla on pääsy tietoihin eikä tietoja luovuteta ulkopuolisille. Tiedän, että valmiissa opinnäytetyössä voidaan käyttää haastatteluista suoria lainauksia, joista on poistettu tunnistettavat tiedot. Teemahaastattelu toteutetaan helmikuussa 2022. Haastattelut käsitellään luottamuksellisesti eikä henkilöllisyyteni tule muiden kuin tutkijan käyttöön. Tutkimus on vapaaehtoinen ja voin halutessani peruuttaa suostumukseni ja keskeyttää tutkimukseen osallistumisen tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Tämä suostumus on tehty kahtena kirjallisena kappaleena, joista toinen jää haastateltavalle ja toinen haastattelijalle.

Tutkimukseen osallistuvan yhteystiedot:

Nimi

Puh

Allekirjoitus

Paikka ja aika

LIITE 3

Haastattelurunko

1. Taustoitus:

- Kerro lapsuudestasi, perheestäsi ja uskonnollisesta yhteisöstä, jossa kasvoit

2. Koettu hengellinen väkivalta:

- Minkälaisia kokemuksia sinulla on hengellisestä väkivallasta lapsuudessasi?
- Pelkäsitkö jotain uskontoon tai yhteisöön liittyviä asioita?
- Rajoittiko mielestäsi uskonto jotenkin sinua?
- Oliko sinulla mahdollisuus vaikuttaa kuulumiseesi uskonnolliseen yhteisöön ja osallistumiseesi uskonnolliseen toimintaan?
- Mitä ajattelit lapsena siitä, että kuuluית uskonnolliseen yhteisöön?
- Perusteltiinko sinulle jotenkin hengellisen väkivallan käyttöä?
- Rangaistiinko sinua väärin toimimisesta tai ajattelemisesta?

3. Puuttuminen

- Milloin aloit tiedostamaan, että olet kokenut hengellistä väkivaltaa/että se mitä nyt ymmärrät hengelliseksi väkivallaksi, on väärin?
- Puhuitko kokemuksistasi kenellekään tapahtumien aikaan tai niiden jälkeen? Miten siihen suhtauduttiin?
- Puuttuiko kukaan kokemaasi väkivaltaan?
- Kenen ja millä tavalla olisit toivonut puuttuvan siihen?